

EFESLİLER Mektubuna Giriş

Efes, Roma'nın Asya olarak bilinen eyaletinde önemli bir kentti. Bugün bu kentin Türkiye'de olduğunu biliyoruz. İnişli çıkışlı tarihiyle bu antik kent, Pavlus'un İ. S. 52 yılı dolayında buraya gelmesinden iki yüzyıl önce Roma İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştu. Antik çağın standartlarına göre büyüktü, nüfusu kalabalıktı (belki 300.000 kişiden oluşan bir nüfus). Tiyatrosu futbol stadı büyüklüğündeydi ve belki 50.000 kişi alıyordu.

Roma İmparatorluğu'nun büyük bir kenti olarak, burada imparator kültürüne tapınılması teşvik ediliyordu. Ancak Efesliler'e ün kazandıran din (Grekçe adıyla *Artemis* olarak da bilinen) *Diana* kültüydü.

Burada Diana'nın¹ büyük tapınağı yükseliyordu. Büyüklüğü ve mimarisi o kadar görkemliydi ki, antik dönemde dünyanın yedi harikasının arasında yer alıyordu. Atina'daki Parthenon Tapınağı onun yanında gölgede kalmış olmalıydı. Tapınakta "tanrıça"nın, gökten düştüğüne inanılan heykeli korunuyordu: "Efes Kenti'nin, ulu Artemis Tapınağı'nın ve gökten düşen kutsal taşın bekçisi olduğunu bilmeyen var mı?" (*Elçilerin İşleri* 19:35).

Pavlus ilk kez Efes'e, Müjde'yi yaymak için çıktığı ikinci yolculuğunda gelmişti. Bu yolculukta Filipi, Selanik, Atina ve Korint'e de gitmişti. Her zaman yaptığı gibi, ilk önce yöredeki Yahudiler'e vaaz etti (burada önemli bir Yahudi topluluğu vardı). Ancak uzun zaman kalmadı. Efes'e gelirken ona Priskilla'yla Akvila eşlik etmişti. Onları burada bırakarak işine ve yoluna devam etti. Pavlus'un yokluğunda Apollos geldi, İsa'yı vaaz etti ama anlaşılın Müjde hakkında yeterli bilgisi yoktu. "*Sadece Yahya'nın vaftizini*" biliyordu (*Elçilerin İşleri* 18:25). Priskilla'yla Akvila Mesih'i tam olarak anlaması için ona yardım ettiler. Ancak Apollos'un başlangıçtaki yetersizlikleri Efes'te küçük bir grubun var olduğunu gösterebilir, daha sonra Pavlus da, Yahya'nın öğretilerine dayanarak vaftiz olan kimselerle karşılaşmıştır (*Elçilerin İşleri* 19:3). Apollos gibi, onların da daha çok eğitilmeleri gerekiyordu.

Pavlus daha sonra Efes'e döndü (*Elçilerin İşleri* 19:1) ve burada iki yıldan daha uzun süre kaldı. Hizmeti, *Elçilerin İşleri* 19:1-20:6 ayetlerinde yazmaktadır, bu konudaki kendi düşünceleri ise *Elçilerin İşleri* 20:17-38 ayetlerinde anlatılmaktadır. Bu ayetler mektubuyla bağlantılı olarak okunmalıdır, çünkü Hristiyanlar'ın, pratikte işe yaradığını gördükleri Pavlus'un öğretisini nasıl anladıklarını anlamamıza yardım eder.

PAVLUS

Bu mektubunda Pavlus kişisel koşullarından çok az söz eder. Yazdığında tutuklu olduğunu biliyoruz (3:1; 4:1; 6:20). Anlaşılın bu süre içinde Pavlus hapisneden dört mektup yazmıştır: Efesliler'e, Filipililer'e, Koloseliler'e ve Filimon'a. Son iki mektup açıkçası birbiriyle bağlantılıdır. Bu kiliselere bir tür elçisel delege olarak hizmet eden Tihikos, yakın zamanda imana gelen, Kolose'deki efendisi Filimon'a geri dönen, kaçan köle Onisimos'a eşlik ediyordu. Anlaşılın Tihikos aynı zamanda Efesliler'e mektupla birlikte Pavlus'un "*Laodikya'dan gelecek mektup*" (*Koloseliler* 4:16) dediği mektubu da yanında götürüyordu. Bu mektup Kolose'deki cemaate, Koloseliler'e mektup da aynı şekilde Laodikyalılar'a okunacaktı.

¹ "Diana" Artemis'in Latince adıdır (ç.n.).

Pavlus'un bunları yazarken nerede olduğundan tam olarak emin değiliz. Son tutukluluğundan önce başka yerlerde tutuklu olduğunu biliyoruz (bu sırada Efesliler'e tekrar ama Timoteos'a daha özel mektuplar yazdı).

“*Hapishane arkadaşım*” (*Koloseliler* 4:10) dediği Aristarhus tutuklandığında (*Elçilerin İşleri* 19:29) Pavlus'un Efes'te hapis yattığı bile tahmin edilmektedir. Bu durumda, Onisimus'un efendisi Tihikos'tan kaçtığına gittiği mesafeyle Tihikos'un Pavlus'u evinde ziyaret etmek ve mektupları vermek için gittiği yol da kuşkusuz kısalmaktadır. Ancak bu durumda Pavlus'un Efesliler'e mektup yazmak ihtiyacını duyması pek olası değildir.

Bir olasılık, Pavlus'un iki yıldan daha uzun kaldığı Sezariye'dir (*Elçilerin İşleri* 23:23-26:32). En olası yer olarak geriye, geleneksel bir ortam olan Roma kalmaktadır. Pavlus, Koloselilere yazarken kuşkusuz yanında olan Aristarhus (*Koloseliler* 4:10) anlaşılan Roma'ya giderken ona eşlik etmiş ve onun yanında kalmıştır (*Elçilerin İşleri* 27:2).

Tutukluluk Pavlus'un cesaretini kırmamıştır. Her nerede ve hangi durumda olursa olsun hoşnut olmayı öğrenmişti (*Filipililer* 4:10-13). Tanrı'nın sağlayışta bulunarak çocuklarının yaşamının her ayrıntısını gözettiğini biliyordu (*Filipililer* 1:12-18). Efesliler'e Mektup bütünüyle, bunu daha da netleştirmektedir. “Kafesteki kuş” Pavlus, Tanrı'nın Müjde'deki lütfunu bütün kalbiyle burada şakırmaktadır. Kendisi tutukludur ama Müjde onu içsel olarak özgür kılmaktadır.

MEKTUP

Ama neden Pavlus bu mektubu yazdı? Dua etme vaadi, dua isteği (1:15; 3:14; 6:18-20) ve mektubun sonundaki selamların dışında, o andaki durumuyla ilgili yorumları çok kısıtlıdır. Tihikos'u “*durumumuzu iletmesi ve yüreklerinize cesaret vermesi için*” (6:22) Efesliler'e göndermiştir. Tutukluluğuna nasıl tepki gösterdiği konusunda kuşkusuz Efesliler'i rahatlatmak istiyordu. Belki kilisenin nasıl ilerleme kaydettiğini de merak ediyordu.

Bununla birlikte, bu mektupta alışılmışın dışında pek çok unsur vardır. Birincisi, beraberindeki iki mektupta (*Koloseliler* 4:7-14; *Filimon* 23-24) yer alan kişisel selamlar Efesliler'e Mektup'ta yoktur. Ayrıca Pavlus, mektubunu alan herkesin onu kişisel olarak tanımadığına inanıyor gibidir (3:2). Yıllardan beri onlara hizmet ediyorsa bu nasıl olabilir?

Ayrıca Grekçe Yeni Antlaşma'nın (ya da bu bölümünün) elyazmasının en eski bazı kopyalarında “*Efes'te*” (1:1) kelimesi yoktur. Bu, belki bu mektubun aslında birden çok cemaate yazıldığı düşüncesini uyandırmıştır. Daha doğrusu, Tihikos belki bu mektuptan çok sayıda kopya götürmüş, birden çok kiliseye bir kopyasını bırakmıştır. Mektupta neden kişisel yorumların bulunmadığını bu açıklamaktadır (“*Tihikos size her şeyi bildirecektir*” -6:21). Bu, Koloseliler 4:16 ayetinde söz edilen Laodikyahlılar'a yazılmış esrarengiz mektubu da açıklayabilir. Belki bu mektup Efesliler'e yazılanın bir kopyasıydı. Pavlus'un neden Koloselilerle Laodikyahlılara, gönderdiği mektupları değil tokuş etmelerini söylediğini ama ikisini de Efesliler'e Mektup'u okusunlar diye teşvik etmediğini bu açıklamaktadır.

Efesliler'e Mektup'un yazıldığı koşulların ayrıntılarını olasılıkla hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Bunu bir genelleme olarak düşünmek, kuşkusuz hem üslubuna hem içeriğine anlam kazandırır. Ancak birinci yüzyılın Asya'sında bu böyle olsun ya da olmasın, günümüzde Mesih İsa'nın bütün kilisesi için bu bir genelgedir! Ruh'un Efesliler'e ne dediğini işitmek istiyorsak, bugün O'nun Efesliler'e Mektup aracılığıyla kiliselere ne dediğini dinlemeliyiz.

MESAJ

Pavlus'un mesajı neydi? Yoldaş Hristiyanlar'ı teşvik etmek istiyordu. Belki arkadaşı Tihikos'u göndermesinin bir nedeni, gerekirse, mektubun içeriğini Efesliler'in anlamasına ve yaşama geçirmesine yardım edebileceğine olan güveniydi.

Efesliler'in de *–bizim gibi–* kuşkusuz teşvike ihtiyacı vardı. Kentte çok sayıda ev kilisesi olsa bile, pagan komşularının ezici çoğunluğunun yanında imanlıların sayısı gölgede kalıyordu. Bazıları, kötü davranılarak, kent tiyatrosuna sürüklenerek götürüldükleri günü hâlâ hatırlayabiliyorlardı. İki saat boyunca aynı kentte yaşayan 50.000 kişi kulakları sağır edercesine bütün gücüyle *“Efesliler'in Artemis'i [Diana'sı] uludur”* diye bağırıştı (*Elçilerin İşleri* 19:28-34). Zanaatçılar arasında rekabet yaratan görkemli tapınak, *–Diana turizm sanayi–* Efes'te doğaüstüne duyulan ilgiyle birleştiğinde, bütün bunlar yeni imanlıların oluşturduğu küçük gruba kimi zaman tehdit edici gelmiş olmalıydı.

Hristiyan Müjdesi'nin ya da bunu yayan kilisenin dışında pek çok şeye hoş görüyle bakan çoğulcu bir kültürde Efesli Hristiyanlar yalnız bırakılıyorlardı. Onlar, *güvende* olduklarını öğrenmeliydiler *–Pavlus onlara Tanrı'nın sonsuza dek sürecek amaçlarına demir atmış olduklarını öğretmektedir. Onlar karanlık ve kötü güçlerin tehdidi altında yaşıyorlardı – Mesih'in kendisinin ve onların bütün düşmanlarını ele geçirmiş olduğunu öğrenmeliydiler. Dünyanın, benliğin ve Şeytan'ın etkisi etraflarını kuşatıyordu –Tanrı'nın kendilerini ruhsal ölümden dirilttiğini öğrenmeliydiler. Öteki ulusların putperestliğiyle her gün karşı karşıya kalıyorlardı –Mesih'in kendilerini Tanrı'nın ailesine aldığını öğrenmeliydiler. Sahte bir tapınağın ve sahte bir putun gölgesinde yaşıyorlardı –Tanrı'nın hakiki tapınağı olduklarını öğrenmeliydiler. Tanrısız bir toplumda yaşıyorlardı –Müjde'nin, yaşamlarını nasıl dönüştüreceğini öğrenmeliydiler. Çıkarların evlilik, aile ve iş yaşamını yozlaştırdığını görüyorlardı –lütfun bütün ilişkileri nasıl dönüştürdüğünü öğrenmeliydiler. Karanlık güçlerin saldırısı altındaydılar –savaşta nasıl ayakta kalabileceklerini öğrenmeliydiler.*

Pavlus sadece dört sayfa tutan mektubunda bunu ve başka pek çok şeyi açıklamaktadır. Bundan sonra yaşamımızda bize bunu anlamak ve yaşamımıza geçirmek kalmaktadır. Çünkü bu, Tanrı'nın soluğunu üflediği Kutsal Yazı'nın bir parçasıdır. Bize öğreteceğine, azarlayacağına, yola getireceğine ve her iyi iş için donatacağına (*II.Timoteos* 3:16-17) güvenerek ondan yardım isteyebiliriz.